

provincie **HOLLAND**
ZUID

GS brief aan Provinciale Staten

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
Zie verzenddatum rechtsonder.

Ons kenmerk
PZH-2020-725489434
DOS-2018-0001398

Bijlagen
2

Aan Provinciale Staten

Onderwerp
Evaluatie Participatieprincipes

Geachte Statenleden,

Provinciale Staten hebben op 19 december 2018 de Participatievisie vastgesteld. Daarin is het provinciale beleid ten aanzien van participatietrajecten vastgelegd, onder meer in een vijftal principes voor participatie. Bij die vaststelling is in gezamenlijkheid benoemd dat de visie niet alleen een papieren werkelijkheid moet blijven, maar ook daadwerkelijk in de praktijk vorm dient te krijgen. Om die reden is besloten de aanpak te evalueren: na één jaar bekijken we de werking van de vijf participatieprincipes met terugkoppeling over welke acties zijn ondernomen, na twee jaar evalueren we een drietal concrete participatietrajecten. Voor een algemene terugblik over de ondernomen acties verwijzen wij naar de bijlage 'Terugblik Stand van Zaken Participatie', die in november 2019 per mail naar de Provinciale Staten is gestuurd ter voorbereiding van de technische lunchsessie over participatie op 8 januari 2020. Hierin zijn ook reacties van participanten opgenomen.

Via het geheel van de lunchbijeenkomst op 8 januari jl., deze brief en de bijlagen geven wij invulling aan de evaluatie van de participatieprincipes na één jaar. Het verslag van de lunchbijeenkomst met PS is opgenomen in de bijlagen.

De vijf participatieprincipes

Onderstaande vijf principes uit de Participatienotitie zijn gebruikt om de stand van zaken van de participatie van de Provincie te evalueren.

De principes zijn voor Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten de leidraad voor participatie en bieden duidelijkheid voor partners en inwoners over de inzet van de provincie bij participatie. Doel is het samenwerken aan een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland te verbeteren; met meer vertrouwen, betrokkenheid en draagvlak. Om zo tot betere voorstellen te komen. Op grond van praktijkervaringen zullen na verloop van tijd bijstellingen nodig zijn. Dat hoort bij een serieus proces van professionalisering. De werking van de principes wordt na een jaar geëvalueerd.

1. *De basishouding van de provincie bij het voorbereiden en realiseren van de opgaven is: samenwerken met betrokken partijen! Maar er wordt geen participatieproces gestart als er niets te beïnvloeden valt.*
2. *Of het nu om beleid of uitvoering gaat, de provincie benoemt voor zichzelf de passende rol(len) en de aansluitende vorm(en) van participatie.*
3. *De provincie hecht waarde aan initiatieven uit de samenleving. Per initiatief bekijken we hoe wij ons als provincie daartoe verhouden.*
4. *De architectuur van de participatie wordt in een open en gelijkwaardig gesprek samen met participanten bepaald.*
 - a. *Dit gebeurt bij het maken van het plan van aanpak voor de opgave.*
 - b. *Onderwerpen zijn tenminste: elkaars belangen, rollen, taken, verwachtingen en wat inhoudelijk/financieel wel en niet ter discussie staat of mogelijk is.*
 - c. *Er is respect voor de verschillen in rollen vanwege bijvoorbeeld wettelijke en democratische regels.*
5. *De inzet van de provinciale medewerker en bestuurder beoogt een gelijk speelveld voor alle participanten.*
 - a. *Het proces, informatiedeling en terugkoppeling zijn transparant en te begrijpen (geen jargon).*
 - b. *Besluitvormingsprocedures zijn vooraf, op begrijpelijke wijze, inzichtelijk.*
 - c. *Wanneer er geheime informatie is dan worden hierover goede afspraken gemaakt.*
 - d. *Naar de deelnemers wordt gecommuniceerd hoe hun input het besluit heeft beïnvloed*

Uit: Participatienotitie (december 2018)

Hieronder vindt u een beknopte evaluatie van elk van de participatieprincipes.

Principe 1

Uit het reputatieonderzoek van 2018 blijkt dat dit principe destijds al gewaardeerd werd door onze maatschappelijke partners. Het percentage partners dat graag met de provincie samenwerkt is toegenomen, en in 2018 gaf 61% van de respondenten aan dat de provincie hen dat jaar heeft gestimuleerd om mee te denken en samen te werken. Deze data is te gedateerd om de huidige stand van zaken te evalueren, maar kan wel als nulmeting worden gebruikt. Dit jaar zal er opnieuw een reputatieonderzoek worden gestart, zodat we kunnen beoordelen of deze lijn wordt vastgehouden. De resultaten zullen we met u delen.

Principe 2

Onze ervaring met een bewuste rolkeuze ten aanzien van participatietrajecten groeit gestaag. Het participatiekompas is hiervoor het belangrijkste hulpmiddel en slaat aan. Zowel bij de provinciale organisatie als daarbuiten. Uit de getoonde interesse van gemeenten en andere provincies voor het kompas maken we op dat het een bruikbaar middel is. Het kompas helpt om aan het begin van een traject heldere rolkeuzes te maken en de daarbij behorende participatievormen in kaart te brengen, waarbij er tegelijkertijd voldoende ruimte blijft om per fase en onderdeel nieuwe afwegingen te maken.

Inmiddels hebben we zelf met participatie in elk van de vier kwadranten van het participatiekompas ervaring opgedaan. Een aantal voorbeelden (het betreft hierbij veelal een participatie-onderdeel van een breder traject):

Kwadrant 1 – de rechtmatige overheid (informereren)

- Vormgeving jaarrekening en begroting: het afgelopen jaar is extra aandacht geschonken aan het publieksvriendelijk maken van de jaarstukken en de begroting. Via <https://www.jaarstukkenprovinciezh.nl/#> kunnen belangstellenden op een meer toegankelijke wijze de gegevens raadplegen.
- Informatiecentrum RijnlandRoute: belanghebbenden en algemeen publiek informeren we proactief over het projectverloop en diverse aan het project gerelateerde onderwerpen. Bezoekers van het informatiecentrum kunnen op verschillende momenten in de week zien en beleven wat er allemaal komt kijken bij de aanleg van de RijnlandRoute en ook zien hoe de weg er straks uitziet.

Kwadrant 2 – de presterende overheid (raadplegen)

- Zuid-Holland ontmoet: in november 2019 konden betrokkenen in Zuid-Holland onder het mom van 'Jij mag het zeggen!' suggesties en adviezen geven op het Coalitieakkoord. Zuid-Hollanders konden via de e-mail, sociale media, telefoon en tijdens twee Zuid-Holland Ontmoet! bijeenkomsten op 5 en 12 november 2019 hun inbreng geven om Zuid-Holland elke dag beter te maken. Bijna 300 betrokkenen hebben ongeveer 600 suggesties en adviezen gedaan. We beoordelen per reactie of deze in toekomstige plannen en/of in de begroting een plek kan krijgen. Deelnemers hebben ook een reactie ontvangen op hun bijdrage.
- Bankjes langs provinciale fietspaden: naar aanleiding van signalen dat fietsrecreanten het aantal bankjes langs de fietsroutes te laag vond, hebben wij gebruikers geraadpleegd waar zij het liefst bankjes geplaatst zouden zien. De provincie heeft op circa 100 aangegeven plekken, in samenwerking met een start-up, bankjes geplaatst van circulair materiaal.

Kwadrant 3 – de samenwerkende overheid (samenspel)

- ACCEZ: Om de overgang naar een circulaire economie te versnellen, investeert de provincie Zuid-Holland in een, voor Nederland uniek, samenwerkingsverband met de universiteiten in de regio en VNO-NCW West onder de naam ACCEZ (Accelerating Circular Economy Zuid-Holland). In het gezamenlijke kennisprogramma ontwikkelen ondernemers, beleidsmakers en onderzoekers oplossingen voor hardnekkige vraagstukken die de transitie naar een circulaire economie belemmeren. Met ACCEZ streven we naar maximale impact bij ondernemers in de regio door hen bij het hele onderzoeksproces (van vraagstelling tot evaluatie) te betrekken. Hierbij biedt ACCEZ financiële ondersteuning en expertise om tot concrete antwoorden voor complexe vragen rond circulariteit te komen.
- Groene Cirkels: in co-creatie met de melkveehouderij, natuurorganisaties, kennisinstellingen en overheden komen we tot een gezamenlijke droom en aanpak voor het verduurzamen van de keten kaas- en bodemdaling.

- Regionale energiestrategie Alblasserwaard: om zoveel mogelijk groepen te bereiken is een veelzijdigheid aan participatievormen (zoals een kick-off, werkateliers, expertbijeenkomsten en rondetafelgesprekken) georganiseerd voor het opstellen van bouwstenen voor de uiteindelijke regionale energiestrategie in de Alblasserwaard. Door deze aanpak hebben inwoners, dorpsraden, bedrijven en organisaties, zoals Stedin, het waterschap, de provincie, energiecoöperaties, woningcorporaties, de Land- en Tuinbouworganisatie, Gorcum Natuurlijk Groen, St. Blauwzaam en Omgevingsdienst Zuid Holland Zuid gezamenlijk gewerkt aan een breed gedragen basis voor het vervolgproces naar een concept van de regionale energiestrategie.

Kwadrant 4 – de responsieve overheid (meewerken)

- Panorama Krimpenerwaard: inwoners van de Krimpenerwaard hebben het initiatief genomen om te komen tot een duurzame toekomst voor het gebied. De provincie heeft de uitwerking tot een visie op de Krimpenerwaard en de daaruit volgende Panorama Krimpenerwaard ondersteund en mede-gefaciliteerd.
- Ondernemers in de Broekpolder in het Westland werken aan een gezamenlijk plan voor een duurzame toekomst (wonen, werken, recreëren) in de Broekpolder. De provincie faciliteert hun ontwerpproces.

Ondanks deze groeiende ervaring constateren we tegelijkertijd dat participatief werken nog geen gemeengoed is in onze organisatie. Hoewel de - naar aanleiding van de participatienotitie geïntroduceerde - participatieparagraaf in GS-voorstellen steeds vaker wordt ingevuld, zijn echt doortimmerde aanpakken op participatie nog niet vanzelfsprekend. Dit blijkt onder meer uit een globale scan van GS-voorstellen uit de afgelopen maanden. Uiteraard zetten wij onze inzet voort.

Principe 3

In de participatienotitie en in het huidige coalitieakkoord geven we aan maatschappelijk initiatief waardevol te vinden. Een voorbeeld van een lokaal initiatief dat de provincie ondersteunt, is 'Delen Duurzame Energie': een initiatief vanuit verschillende woningcorporaties om zonnepanelen te plaatsen. Verwacht wordt dat in 2020 1.200 huishoudens hierop aangesloten zullen zijn.

In de provinciale praktijk vinden we het nog lastig om maatschappelijk initiatief daadwerkelijk verder te helpen. Dat heeft met name te maken met de schaalgrootte – initiatieven spelen zich vooral op lokaal niveau af. Daarnaast kennen we deze initiatieven meestal niet: tenzij ze bij ons om (financiële) steun aankloppen of tegen provinciale beleidsbeperkingen aanlopen, gedijen ze veelal prima buiten ons gezichtsveld.

We zetten ons als provincie in om een beter beeld te krijgen van maatschappelijke initiatieven en hun behoeftes. Om te kunnen bepalen wat de toegevoegde waarde van maatschappelijke initiatieven is, hebben we via MAEX een impactscan laten uitvoeren. Volgens de MAEX-impactscan waren er in 2019 660 initiatieven in Zuid-Holland actief, waarbij 1.290.000 inwoners zijn bereikt. Initiatiefnemers geven aan voor realisatie behoefte te hebben aan geld, vrijwilligers, kennis, materiaal en ruimte. De 660 opgenomen initiatieven zijn naar schatting een derde van het totale aantal maatschappelijke initiatieven in de provincie. De opgenomen initiatieven in de analyse hebben zichzelf hiervoor aangemeld. Om vervolgstappen te zetten op dit principe

bekijken we de mogelijkheden om maatschappelijk initiatief ook indirect te ondersteunen, waarbij we altijd aansluiten zullen bij behoeften daartoe op lokaal niveau.

Principe 4

Toepassing van dit principe staat nog in de kinderschoenen. Weliswaar neemt de ervaring met participatietrajecten binnen onze organisatie toe, dergelijke trajecten worden eerder bij uitzondering dan regel in samenspraak met participanten ontworpen. De noodzaak daarentegen om de architectuur voor participatie open en gelijkwaardig in samenspraak met participanten te ontwerpen neemt alleen maar toe. Met name bij complexe vraagstukken rondom integrale thema's vraagt een succesvolle participatie om draagvlak over de aanpak van die participatie. Een gezamenlijk ontwerp van die aanpak is daarvoor een belangrijke succesfactor.

Het project Getij Grevelingen is een voorbeeld van een project waarbij gesproken wordt met partijen in de omgeving over hun betrokkenheid bij het participatieproces. Getij Grevelingen is een project waarin de ministeries van Infrastructuur en Waterstaat, Landbouw, Natuur en Visserij, Economische Zaken en Klimaat, provincies Zeeland en Zuid-Holland, de gemeenten Schouwen-Duiveland en Goeree-Overflakkee, Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat opgevegericht samenwerken. Deze samenwerking is op zich al een vorm van participatie van belanghebbende partijen. De provincie Zuid-Holland is verantwoordelijk voor het omgevingsmanagement en communicatie. De afgelopen jaren is al veel overleg en contact geweest met de omgeving. Een van de onderdelen van het intensieve participatietraject in de planuitwerkingsfase is om met de relevante partijen in de omgeving het gesprek te voeren over hun rol. Vroegtijdige betrokkenheid en een open proces zijn daarvoor het uitgangspunt. Lessen uit dit traject kunnen ons helpen om ook weer verdere invulling te geven aan dit principe.

Principe 5

Wij creëren een gelijk speelveld voor provincie medewerkers en provinciale bestuurders enerzijds en participanten anderzijds door adequate informatievoorziening: tijdig, volledig, begrijpelijk, relevant en goed vindbaar. We hebben hierin de afgelopen jaren veel en aantoonbaar geïnvesteerd, onder meer:

- Toegankelijke website met certificaat van het 'Waarmerk drempelvrij.nl' in het kader van de Wet Digitale Overheid, die stapsgewijs wordt ingevoerd en waarvan de eisen op het gebied van toegankelijkheid in de toekomst zwaarder zullen worden.
- In het kader van de Wet Open Overheid is het Programma transparante en open provincie (TOP) uitgevoerd. Zo worden GS-besluiten nu op de website gepubliceerd. Diverse acties blijven doorlopen om ook in de toekomst aan deze wet te blijven voldoen.
- Digitalisering en digitaal ontsluiten van provinciale (beleids)informatie via diverse programma's.
- Trainingen voor medewerkers om publieksvriendelijker te schrijven.
- We zijn in gesprek over het ondertekenen van een Direct Duidelijk Deal. We verwachten deze te ondertekenen in het tweede kwartaal van 2020. Daarmee committeren we ons aan duidelijke overheidscommunicatie voor inwoners.
- Ten aanzien van de omgevingswet houden we nadrukkelijk in de gaten wat dit betekent voor participatie. Zo zullen wij bijvoorbeeld zo snel mogelijk bepalen of er aanvullende acties nodig zijn op basis van de onlangs door de Eerste Kamer aangenomen motie die

decentrale overheden verplicht om participatiebeleid te hebben. Wij informeren u hierover via het invoeringsplan omgevingswet.

- Het in december 2018 uitgevoerde reputatieonderzoek geeft aan dat onze samenwerkingspartners gematigd positief zijn over onze openheid en transparantie: 58% van de respondenten waardeert onze bereikbaarheid/toegankelijkheid als positief, 42% waardeert ons hierop negatief. Over de mate van openheid is 55% van de respondenten positief, tegenover 27% negatief.

Samenvattend zijn wij van mening dat wij met het thema participatie op de goede weg zijn, maar dat er ook nog voldoende ruimte voor verbetering is. Zoals onder meer bleek uit de lunchbijeenkomst op 8 januari is het een weg die wij graag samen blijven bewandelen. Participatieprincipes komen tot leven in concrete casuïstiek. Laten wij elkaar scherp houden op de wijze waarop we in die casuïstiek het participatieproces vorm en inhoud geven. Open voor het perspectief van belanghebbenden, met oog voor ieders rol in het democratisch proces.

Zoals toegezegd bij de behandeling van de participatievisie in december 2018 zullen wij binnen een termijn van twee jaar – dus uiterlijk eind 2020 – drie concrete participatietrajecten evalueren. De resultaten zullen wij, net als die van het reputatieonderzoek, met u delen zodra deze beschikbaar zijn.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,

secretaris,

voorzitter,

drs. H.M.M. Koek

drs. J. Smit

Bijlagen:

- Terugblik Stand van zaken Participatie voor gesprek met PS
- Terugkoppeling Lunchbijeenkomst Participatie